

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Роботу присвячено особливостям реалізації господарсько-правової компетенції органів місцевого самоврядування у суспільних відносинах пов'язаних із створенням, передачею прав, впровадженням та використанням інновацій, формам та порядку їх реалізації і існуючим проблемам нормативного забезпечення вказаних процесів та запропоновано шляхи подальшого розвитку національного законодавства України з цих питань.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, органи місцевого самоврядування, компетенція органів місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Із 2002 року, після набуття чинності таким нормативно-правовим актом як Закон України «Про інноваційну діяльність» [1], в межах національного законодавства України було вперше врегульовано правовий статус такого об'єкту господарського та цивільного обороту як інновації. Досить революційними були положення вказаного нормативного документу у розрізі повноважень органів місцевого самоврядування, які були визначені як повноцінні суб'єкти інноваційних відносин. Не дивлячись на те, що правове регулювання процесів впровадження інновацій існує та вдосконалюється в нашій країні протягом останніх 18 років, до цього часу залишається велика кількість прогалин нормативного впливу, які негативно відбиваються на практичній реалізації місцевих (регіональних) інноваційних проектів.

Ціль даної роботи – визначити обсяг господарської правосуб'єктності органів місцевого самоврядування при їх участі у відносинах які пов'язані із створенням, реалізацією і втіленням інновацій. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні взаємопов'язані завдання: 1) охарактеризувати чинне законодавство України яке визначає обсяг господарської правосуб'єктності органів місцевого самоврядування в інноваційному процесі; 2) проаналізувати наявні межі належної поведінки органів місцевого самоврядування в інноваційних процесах та основні форми їх участі; 3) дослідити досвід правового регулювання ЄС у цій сфері; 4) сформулювати

пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України виходячи із наявних економічних потреб та потенційних можливостей органів місцевого самоврядування.

Об'єктом даного дослідження є система суспільних відносин врегульована нормами інноваційного права, що виникають в ході реалізації права органу місцевого самоврядування на участь в інноваційному процесі.

Аналіз останніх джерел і публікацій по обраній темі, свідчить, що дослідження за цим напрямом здійснювалося багатьма науковцями в галузі як юридичної науки, так і економіки, державного управління. На особливу увагу заслуговують праці таких учених, як: Белінська, Я. В. [2]; Нежиборець, В. І. [3]; Орлюк О. П., Бутнік-Сіверський О. Б., Мироненко Н. М. [4], Петришина О.М. [5, с. 71-96] та інших, проте всі вони як правило були присвячені окремим проблемам цього процесу та не містили в собі обґрунтування доцільності існування певних форм здійснення інноваційної діяльності органами місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень ч. 2 статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Цей принцип правового регулювання пронизує всі аспекти діяльності органів місцевого самоврядування, в тому

числі і ті які опосередковують порядок реалізації господарської компетенції цих органів під час впровадження інновацій. Відповідно до положень ч. 3 статті 7 Закону України «Про інноваційну діяльність», представницькі органи місцевого самоврядування - сільські, селищні, міські ради відповідно до їх компетенції: (1) затверджують місцеві інноваційні програми; (2) у межах коштів бюджету розвитку визначають кошти місцевих бюджетів для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм; (3) створюють комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм за кошти місцевих бюджетів, затверджують їх статuti чи положення про них, підпорядковують їх своїм виконавчим органам; (4) доручають своїм виконавчим органам фінансування місцевих інноваційних програм за рахунок коштів місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) або через комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи; (5) затверджують порядок формування і використання коштів комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; (6) контролюють фінансування місцевих інноваційних програм за кошти місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення); (6) контролюють діяльність комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

Саме цей перелік основних повноважень органів місцевого самоврядування в інноваційній сфері, є тим єдиним переліком із якого можна виділити основні форми участі вказаних органів управління в інноваційних відносинах. Проте, як показує 18-тим річний досвід правового регулювання процесу застосування цієї норми, лише поодинокі територіальні громади здатні організувати забезпечення повноцінної реалізації комплексної програми інноваційного розвитку свого регіону. Більшість з них не наважується на такого роду процедуру через нестачу коштів для забезпечення такого процесу. Саме з цієї причини, доцільно ставити під сумнів існуючі 6 (шість) форм участі органу місцевого самоврядування в інноваційних процесах та пропонувати змінити існуючі законодавчі механізми, ввівши до вказаного переліку додатковий комплекс правомочностей, тобто збільшити компетенцію органів місцевого самоврядування у цій сфері. Такого роду думки підтверджується і вже проведеними статистичними дослідженнями методом SWOT у цій сфері [6].

При цьому, основний вектор подальшого розширення прав органів місцевого самоврядування у сфері інновацій, вже було визначено положеннями чинного законодавства України. Так, ратифікуючи

Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Держава Україна Законом від № 1678-VII від 16.09.2014 р., визнала право на інновації та регіональний розвиток на їх основі невід'ємним правом територіальної громади та визнала, що такий розвиток має відбутись за правилами встановленими Рамковою програмою ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» [7].

Досліджуючи практику та форми реалізації зазначеної програми на рівні законодавства ЄС та законодавства країн-членів ЄС, можна виділити наступні форми участі органів місцевого самоврядування у цьому процесі: (1) обмін науково-технічною інформацією на рівні окремих регіонів та співфінансування такими регіонами цих процесів; (2) створення та функціонування центрів розповсюдженні інновацій (IRC – Innovation Relay Centres); (3) створення системи вузько-профільної спеціалізованої освіти, як вищої освіти так і середньої спеціальної; (4) залучення за рахунок коштів регіону досвідчених фахівців та створення умов для їх роботи у певному регіоні; (5) участь у венчурному інвестуванні інноваційних підприємств; (6) створення та забезпечення функціонування інфраструктурних елементів інноваційної системи (бізнес-інкубаторів, технологічних центрів, центрів трансферу технологій і т.д.) [8].

На нашу думку, саме такі форми участі у інноваційній діяльності для органів місцевого самоврядування дозволять їм істотно підвищити рівень соціально-економічного розвитку відповідного регіону і через це мають бути відображені у чинному законодавстві України через імплементацію іноземного досвіду правового регулювання який довів свою ефективність на практиці застосування. Наявні у органів місцевого самоврядування фінансові та організаційні ресурси, які почали акумулюватись в результаті реалізації процесу децентралізації централізованого державного впливу, формують всі необхідні економічні передумови для участі місцевої влади не тільки в процесах розробки та впровадження інновацій, але і подальшого формування на їх основі передових та наукоємних технологій, що здатні істотно оновити економічний потенціал не тільки окремого регіону, але й держави в цілому [9].

Висновки. Чинне законодавством України для органів місцевого самоврядування передбачає лише виключний перелік форм участі таких органів у інноваційному процесі. До них відносяться: (а) затвердження місцевих інноваційних програм; (б) виділення коштів місцевих бюджетів для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм; (в) ство-

рення комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм за кошти місцевих бюджетів, (г) фінансування місцевих інноваційних програм за рахунок коштів місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) або через комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи; (г) встановлення порядку формування і використання коштів комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; (д) контроль за фінансуванням місцевих інноваційних програм за кошти місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення); (е) контроль за діяльністю комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

Аналіз законодавства ЄС дозволяє визначити роль органів місцевого самоврядування в інноваційних процесах, як інституція яка має забезпечувати інфраструктурне забезпечення/допомогу іншим учасникам через систему створених інституцій в яких має бути створено всі необхідні передумови для виробничо-технічного забезпечення господарської діяльності інноваційного спрямування та тісної взаємодії (контакт) із учасниками цих відносин.

Доцільним вважається внести зміни до статті 7 Закону України «Про інноваційну діяльність», розширивши перелік повноважень органів місцевого самоврядування в інноваційних процесах. Основними напрямками розширення такого роду інновацій мають бути: (а) введення нових форм участі органів місцевого самоврядування в інноваційній діяльності які будуть характеризуватись більш високим ступенем індивідуальності та вибіркової стимулювання розвитку тих видів інноваційної діяльності які відповідають потребам конкретного регіону. (б) Надання права органам місцевого самоврядування виступати інвестором/замовником інновацій шляхом укла-

дання договорів із конкретними суб'єктами господарювання, що здійснюють наукову, науково-дослідну чи інноваційну діяльність. (в) Покладення обов'язку на органи місцевого самоврядування контролювати порядок використання майна чи ресурсів переданих за умовами укладених договорів. (г) Встановлення можливості фінансування розробників інновацій тільки у разі передачі майнових прав (частини майнових прав) на об'єкти права інтелектуальної власності, що будуть створені (можуть бути створені) в результаті такого фінансування або забезпечення. (г) Покладення обов'язку на органи місцевого самоврядування реалізовувати отримані інновації через наявну систему комунальних підприємств, закладів, установ в системі життєзабезпечення регіону.

На наше глибоке переконання, саме зменшення дистанційності у відносинах забезпечення інноваційної діяльності органами місцевого самоврядування, дозволить забезпечити більш ефективний індивідуальний розвиток окремих інновацій які потребують певні регіони та територіальні громади. Такій меті відповідає лише інструментарій договірних прав, який передбачає всі необхідні механізми в межах яких може відбутись вказана взаємодія. Існуючі на сьогодні форми участі органів місцевого самоврядування в інноваційних процесах не передбачають високого ступеня індивідуальності, а спрямовані на створення рівних умов забезпечення всіх учасників інноваційних відносин засобами фінансової або матеріальної підтримки. Неефективність цих форм була доведена мінімальним ступенем їх поширення і як наслідок неефективністю їх реалізації. Запропоновані напрямки (принципи) трансформації існуючих форм участі органу місцевого самоврядування в інноваційних відносинах спрямовані на усунення цього недоліку і здатні забезпечити більш високу ступінь ефективності від впровадження інновацій, створених за підтримки та участі місцевої влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 року, № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2002 р., № 36, Ст. 266.
2. Белінська, Я. В. Формування пріоритетів економічного розвитку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 2. С. 15–24.
3. Нежиборець, В. І., Орлюк О.П., Ревуцький С. Ф. Правове забезпечення національної інноваційної системи в Україні: питання теорії і практики. Київ: Чех, 2005. 105 с.
4. Орлюк О. П., Бутнік-Сіверський О. Б., Мироненко Н. М. та ін. Економіко-правові теоретичні та практичні аспекти переходу економіки України на інноваційну модель розвитку: монографія / Київ: Лазуріт-Поліграф, 2010. 416 с.
5. Задохайло Д. В., Клімова Г. П., Шевченко Л. С. та ін. Концептуальні засади правового забезпечення інноваційної політики України: монографія / за ред. Д. В. Задохайла. Харків: Право, 2014. 464 с.

6. Ляхощкий А., Ігнатенко О. Аналіз інноваційного середовища у міських радах України. *Вісник Національної академії державного управління*. 2013. № 11. С. 162-168. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-1-21.pdf>.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
8. Черленяк І. І., Проскура В. Ф., Шелемба М. М. Регулювання та підтримка трансферу інноваційних технологій в країнах ЄС: досвід та проблеми запровадження в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка*. 2018. Випуск 1 (9). С. 38-46.
9. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання: монографія. Харків: Вид-во «ФІНН», 2010. 176 с.

REFERENCES

1. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 36. Art. 266 [in Ukrainian].
2. Bielinska, Ya. V. (2003). Formuvannia priorityativ ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 2, 15–24 [in Ukrainian].
3. Nezhyborets, V. I., Orliuk O.P., Revutskyi S. F. (2005). Pravove zabezpechennia natsionalnoi innovatsiinoi systemy v Ukraini: pytannia teorii i praktyky. Kyiv: Chekh [in Ukrainian].
4. Orliuk O. P., Butnik-Siverskyi O. B., Myronenko N. M. et al. (2010). Ekonomiko-pravovi teoretychni ta praktychni aspekty perekhodu ekonomiky Ukrainy na innovatsiinu model rozvytku. Kyiv: Lazurit-Polihraf [in Ukrainian].
5. Zadykhailo D. V., Klimova H. P., Shevchenko L. S. et al. (2014). Kontseptualni zasady pravovoho zabezpechennia innovatsiinoi polityky Ukrainy. D. V. Zadykhaila (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
6. Liakhotskyi A., Ihnatenko O. (2013). Analiz innovatsiinoho seredovishcha u miskykh radakh Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia - Bulletin of the National Academy of Public Administration*, 11, 162-168. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-1-21.pdf> [in Ukrainian].
7. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
8. Cherleniak I. I., Proskura V. F., Shelemba M. M. (2018). Rehuliuвання та pidtrymka transferu innovatsiinykh tekhnolohii v krainakh YeS: dosvid ta problemy zaprovadzhennia v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mukachevskoho derzhavnoho universytetu - Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Ser. Ekonomika, Issue 1 (9), 38-46* [in Ukrainian].
9. Davydiuk O. M. (2010). Tekhnolohiia yak ob'iekt hospodarsko-pravovoho rehuliuвання. Kharkiv: «FINN» [in Ukrainian].

ДАВИДЮК АЛЕКСАНДР

кандидат юридических наук, доцент кафедры хозяйственного права Национального юридического университета Украины имени Ярослава Мудрого, с.н.с. Научно-исследовательского института правового обеспечения инновационного развития НАПРН Украины, адвокат

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ НА ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИЙ

Работа посвящена особенностям реализации хозяйственно-правовой компетенции органов местного самоуправления в общественных отношениях, связанных с созданием, передачей прав, внедрением и использованием инноваций, формам и порядку их реализации и существующим проблемам нормативного обеспечения указанных процессов, а также предложены пути дальнейшего развития национального законодательства Украины в этой сфере.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, органы местного самоуправления, компетенция органов местного самоуправления.

DAVYDIUK OLEKSANDR

PhD, Assistant Professor of the Economic Law Department of Yaroslav Mudryi National Law University, Senior Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine, advocate

SOME ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF ECONOMIC AND LEGAL COMPETENCE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES TO IMPLEMENT INNOVATIONS

Problem setting. Since 2002, after the entry into force of such a legal act as the Law of Ukraine “On Innovation”, within the national legislation of Ukraine was regulated for the first time the legal status of such an object of economic and civil turnover as innovation. The provisions of this normative document were quite revolutionary in terms of the powers of local self-government bodies, which were defined as full-fledged subjects of innovation relations. Despite the fact that the legal regulation of innovation implementation processes exists and improves in our country over the past 18 years, there are still a large number of gaps in regulatory impact, which negatively affect the practical implementation of local (regional) innovation projects.

Analysis of recent researches and publications in the work were investigated the works of scientists such as Bielinska, Y. V.; Nezhybores, V. I.; Orliuk O. P., Butnik-Siverskyi O. B., Myronenko N. M., Petryshyna O. M., etc.

Article’s main body. in accordance with the provisions of Part 3 of Article 7 of the Law of Ukraine “On Innovation”, representative bodies of local self-government – village, settlement, city councils in accordance with their competence eliminate only 6 forms of participation in innovation relations. However, as the 18-year experience of legal regulation of the process of application of this norm shows, only a few territorial communities are able to organize the full implementation of a comprehensive program of innovative development of their region. At the same time, the main vector of further expansion of the rights of local governments in the field of innovation has already been determined by the provisions of current legislation of Ukraine. Thus, ratifying the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand, the State of Ukraine by Law of № 1678-VII of 16.09.2014, recognized the right to innovation and regional development on their basis is an inalienable right of the territorial community and recognized that such development should take place according to the rules established by the EU Framework Program for Research and Innovation “Horizon 2020”. In our opinion, the forms of participation in innovation activities for local governments provided by EU legislation will allow them to significantly increase the level of socio-economic development of the region and therefore should be reflected in current legislation of Ukraine through the implementation of foreign experience in legal regulation.

Conclusions and prospects for development. The current legislation of Ukraine for local governments provides only an exclusive list of forms of participation of such bodies in the innovation process. The analysis of EU legislation allows to determine the role of local governments in innovation processes, as an institution that should provide infrastructure / assistance to other participants through a system of established institutions in which all necessary prerequisites for production and technical support of innovation and close interaction (contact) with the participants of these relations. It is considered expedient to amend Article 7 of the Law of Ukraine “On Innovation Activity” by expanding the list of powers of local self-government bodies in innovation processes. The main directions of expansion of such innovations should be: (a) introduction of new forms of participation of local governments in innovation activities which will be characterized by a higher degree of individuality and selectivity to stimulate the development of those types of innovation activities that meet the needs of a particular region. (b) Granting local governments the right to act as an investor / customer of innovations by concluding agreements with specific economic entities engaged in scientific, research or innovation activities. (c) Imposing an obligation on local governments to control the use of property or resources transferred under the terms of the concluded agreements. (d) Establishing the possibility of financing the developers of innovations only in the case of transfer of property rights (part of property rights) to the objects of intellectual property rights that will be created (may be created) as a result of such financing or security. (e) Obligation of local governments to implement the received innovations through the existing system of utilities, institutions, institutions in the life support system of the region.

Keywords: innovation, innovative activity, local government, the competence of local governments.

Давидюк О. М. Окремі аспекти реалізації господарсько-правової компетенції органів місцевого самоврядування на впровадження інновацій. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2020. № 1 (14). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Davydiuk14.pdf>.